

Gilbert Achcar

Sjunde oktober i ett historiskt perspektiv

Ur *Röda rummet* 1/2024

Sju månader efter Hamas al-Aqsa-attack som svepte genom stängslan runt Gaza är det tillfälliga bokslutet skrämmande. Gilbert Achcar analyserar den israeliska propagandabilden att Hamas' massaker var grundad i antisemitism. Artikeln publicerades den sjunde maj, före den senaste utvecklingen med de israeliska attackerna mot Rafah.

Enligt de uppgifter som finns tillgängliga dödade 1 143 personer – de flesta israeler – den sjunde oktober 2023. Av dessa var 767 civila varav 36 barn och 71 utländska medborgare, 376 var militärer eller säkerhetsvakter, och nästan 250 människor bortfördes i fångenskap. Samma dag blev enligt israeliska källor 1 600 ur angriparnas styrkor dödade på plats, och nära 200 fångslades. Sedan den 7 oktober har enligt källor i Gaza närmare 35 000 palestinier dödat, varav uppskattningsvis 40 procent barn – det vill säga 14 000. Till denna siffra bör man lägga till de 20 000 personer som tros ligga begravda under rasmassorna i Gaza, liksom de 78 000 skadade, många med mycket allvarliga skador. Den absoluta majoriteten av Gaza- invånarna har tvingats bort från sina hem, och hela befolkningen på remsan plågas av en tilltagande hungersnöd, som Israel åsamkat dem genom att kraftigt begränsa hjälpsändningarna in i enklaven. De flesta bostäder i Gaza har förstörts i vad som säkerligen är århundradets mest destruktiva bombningskampanj. Med undantag för kärnvapenbombningar är det troligtvis den mest destruktiva någonsin i intensitet, om man sammantaget ser till omfång och tidsperiod.

Faktum är dock att Hiroshimabomben hade en styrka på 15 kiloton TNT, medan israeliska styrkor redan har släppt nästan fem gånger så mycket sprängkraft över Gazas 365 kvadratkilometer. Man behöver knappast nämna att dessa beräkningar är högst provisoriska och att antalet offer stiger för varje dag medan det detta skrivs.

Vad var den sjunde oktober en fortsättning på?

Israels omedelbara reaktion på attackerna den sjunde oktober var inte bara att hävda att detta var den dödligaste attacken som riktats mot israeler under en och samma dag, vilket otvivelaktigt är sant, utan också att kalla attackerna ”den största massakern på judar sedan Förintelsen”, vilket är en mycket mer tvivelaktig beskrivning som dessutom laddats med ett underliggande politiskt budskap. Och ändå är det den senare benämningen som har blivit ett mantra i väst; till exempel kallade Frankrikes president Emmanuel Macron händelserna den sjunde oktober för ”den största antisemitiska massakern detta århundrade” under en ceremoni för att hedra de 42 franska medborgare som dog nära Gazas gräns den dagen.

För den som håller balansräkningen ovan i minnet framstår den underliggande analogin mellan den sjunde oktober och nazisternas massaker på judarna som opassande, då den fullständigt nonchalerar den faktiska styrkebalansen, liksom identiteten hos förövare och offer i de olika fallen. Ett antal experter på antisemitism och Förintelsen uttrycker det helt korrekt i ett gemensamt brev, *Öppet brev om missbruket av minnet av Förintelsen*:

Det är begripligt varför många i den judiska gemenskapen drar sig till minnes Förintelsen och dess föregående pogromer när de försöker förstå vad som skedde den sjunde oktober; massakrerna och de bilder som publicerades i efterhand har återväckt ett djupt rotat kollektivt minne av folkmords-antisemitism framdrivet i en tidsmässigt alltför närliggande judisk historia.

Att hänvisa till förintelsen grumlar emellertid förståelsen av den antisemitism som judar möter idag, och är en farlig förvanskning av orsakerna till dagens våld i Israel-Palestina. Förintelsen under nazisterna innebar att en stat tillsammans med ett samarbetsvilligt civilsamhälle gav sig på en liten minoritet, vilket snart gled över i ett folkmord som omfattade en hel kontinent. Att jämföra

krisen som nu utspelar sig i Israel-Palestina med nazismen och Förintelsen – särskilt när politiker och andra personer som kan påverka den allmänna opinionen gör denna jämförelse – är onekligen ett intellektuellt och moraliskt misslyckande.

Oaktat de likheter som finns mellan Hamas och nazisterna har de senare betydligt mer gemensamt med Israels sionistiska Likuddominerade extremhögerregering. Likud är ett parti med fascistisk härstamning, och regeringen innehåller ministrar som den israeliske förintelsehistorikern Daniel Blatman, professor vid institutet för samtida studier i judendom på Hebreiska universitetet i Jerusalem, utan omsvep beskrev som ”nynazister” i den israeliska dagstidningen *Haaretz*.

Sjunde oktober i ett sammanhang

När FN:s generalsekreterare Antonio Guterres den 24 oktober gav uttryck för den uppenbara och banala sanningen att ”sjunde oktober inte skedde i ett vakuum” anklagade Israel honom för att ”rättfärdiga terrorism”, och Israels FN-ambassadör krävde hans avgång. Guterres hade syftat på ockupationen som pågått sedan 1967, och förklarat att ”det palestinska folket har under 56 år utsatts för en kvävande ockupation. De har sett sitt land sakta men säkert slukas av bosättare och plågas av våld, deras ekonomi har tryckts ner, folket har tvångsförflyttats och deras hem har förstörts. Hoppet om en politisk lösning på deras elände försvinner.”

Han sa också att ”det palestinska folkets plågor inte kan rättfärdiga Hamas fruktansvärda attacker. Och dessa fruktansvärda attacker kan inte rättfärdiga en kollektiv bestraffning av det palestinska folket.” Trots detta hävdade till och med Benny Gantz, Netanyahus påstått moderat motståndare och medlem i Israels krigskabinett sedan den sjunde oktober, att generalsekreteraren ”ursäktar terror”, och tillade att ”terrorapologeter inte kan tala å hela världens vägnar”. På så sätt gav han sitt stilla medgivande till den israeliske ambassadörens krav.

Dessa reaktioner från israeliskt håll var inget annat än en fortsatt förnekelse av verkligheten, en förnekelse de har gemensamt med alla ockupationsmakter i modern tid ända sedan rådande etiska normer och modern internationell lag började fördöma ockupation av ett annat folks territorium. Inte bara var det sant att ”den sjunde oktober inte skedde i ett vakuum”, det var också helt förutsägbart att våldet skulle explodera vid något tillfälle, särskilt vid Gazaremsan. I december 2009, fyra år efter det israeliska tillbakadragandet från remsan 2005, två år efter att Israels blockad av Gaza i samband med att Hamas maktövertog, och några få månader efter Israels första större bombkampanj över enklaven (2008 9), ställde Larry Derfner den riktiga frågan till sina israeliska landsmän i *Jerusalem Post*:

Den fråga vi måste ställa oss är: vad skulle vi göra om vi behandlades så som Gazas invånare behandlas?

Det är inte så att vi inte klarar av att föreställa oss hur ett liv i Gaza skulle se ut. Vi har bestämt oss för att inte göra det. Om vi hade gjort det hade vi kanske inte slutat där. Nästa steg skulle kunna vara att föreställa sig hur det hade varit om vårt land hade varit i samma tillstånd som vi lämnade Gaza i. Och förr eller senare hade vi kanske försökt att föreställa oss vad vi hade gjort om våra liv här hade sett ut som deras.

Vi kanske inte ens behöver fundera över vad vi hade gjort, det kanske räcker med att fundera över vad vi hade tyckt om det folk och det land som inte ens låter oss återhämta sig när kriget är över, som blockerar våra gränser och endast släpper in tillräckligt med varor för att hålla oss precis vid fattigdomsgränsen och förhindra svält och massepidemier.

Sanningen är att när Hamas liknas vid nynazister som primärt drivs av antisemitism reproduceras, som en del av en pågående israel-arabisk strid om narrativet, en gammal beprövad krigsstrategi som påbörjades 1945 när berättelsen om den historiska figuren Amin al-Husseini utnyttjades för att beskriva den sionistiska erövringen av palestinsk mark 1948 som Andra världskrigets slutliga och mest betydande fältslag. Således kunde den moderna

koloniala historiens sista kapitel presenteras som det slutgiltiga slaget mot nazismen. Denna strategi fungerar väl i de delar av världen som bär skulden för nazisternas folkmord på Europas judar; länder vars befolkningar har förfäder som var förövare, medbrottslingar eller åskådare, inklusive de som slog igen dörren i ansiktet på judiska flyktingar. Samma strategiska list fungerar dock inte på större delen av mänskligheten, som är baserad i det Globala Syd. Dessa människor hade föga delaktighet i Andra världskriget och har alltid uppfattat palestinierna som de senaste i en lång räkka av kolonialismens blodiga offer, och inte som arvtagare till nazistimperialismen.

Historisk återblick: Angola 1961

Min vän Michael Cahen, en fransk specialist på det portugisiskspråkliga Afrika gjorde mig i efter-dyningarna av den sjunde oktober uppmärksam på ett historiskt skeende som tilldrog sig i Angola 1961 och som har slående likheter med vad som nu pågår i Mellanöstern. Jag blev nyfiken, gjorde mina egna efterforskningar i frågan, och upptäckte att parallellerna gick långt bortom den sjunde oktober. Det här är historien:

Mot bakgrund av att avkoloniseringsrörelserna i Afrika hade nått stora framgångar ökade fiendtligheten mot den hårdnackade portugisiska kolonialismen kraftigt i Angola 1961, särskilt efter att grannlandet Republiken Kongo (sedermera Demokratiska republiken Kongo) uppnått självständighet från belgiskt kolonialstyre föregående år, vilket fick den portugisiska kolonialmakten att öka repressionen mot angolaner som sökte självständighet. Den antikoloniala väpnade kampen fortsatte i Afrikas kvarstående koloniala områden, och Angola var inget undantag. En av de antikoloniala rörelserna var Föreningen för Angolas Folk (UPA) vars ledare Holden Roberto hade kopplingar till CIA och till Nationella Befrielsefronten (FLN) i Algeriet, varifrån de senare kommer att ta namnet FNLA.

Den 15 mars 1961 korsade UPA-soldater gränsen från Kongo in i norra Angola tillsammans med en stor mängd lokala invånare. En brokig folkhop på mellan fyra och fem tusen män, varav några få var beväpnade med gevär och de flesta med macheter gick bärsärk och dödade på de mest fasansfulla sätt hundratals upp till ett tusen (några exakta siffror finns inte) vita kolonistörer – män, kvinnor och barn – tillsammans med många fler angolaner av annan etnicitet och blandat blod (*mestiços*). Som Maria da Conceição Neto skrev 60 år senare: ”Bilderna av slaktade vita, *mestiços* och svarta skulle bli en central del av den portugisiska propagandan som syftade till att diskreditera angriparna som ’terrorister’ och ’barbarer’ utan något som helst politiskt mål. Till dags dato är detta den mest spridda föreställningen om ’15:e mars’, vilket omedelbart blev ett hinder för att förstå vad som faktiskt hände.”

Den portugisiska regeringen under högerdiktatorn António de Oliveira Salazar drog i gång en massiv vedergällningskampanj vilken inkluderade omfattande flyngrepp. Salazar tog personligen kommandot över försvarsministeriet i detta syfte. Inom några månader hade tusentals (mot slutet av året över 50 000 enligt Nksvelle Ekaney) människor i den svarta befolkningen dödat. Flera byar brändes ned och jämnades med marken. Ett av det portugisiska luftvapnets främsta vapen var napalm som USA under John F. Kennedys administration hade försett dem med.

Ytterligare två delar av historieskrivningen är relevanta här. För det första kom UPA/FNLA att fortsätta som en CIA-stödd rival till det Sovjetstödda MPLA (Folkrörelsen för Angolas Befrielse). Samtidigt var högerdiktaturen Portugal en av de stater som var med och grundade NATO. Som Roberto själv förklarade för en svensk forskare:

Holden Roberto: Vi fick ingen hjälp från väst på grund av NATO:s relation med Portugal. Vi fick inget stöd. Det lilla stöd vi kunde få var från länder i Afrika och Arabvärlden, som Tunisien. Och Israel, vilket var mycket viktigt för oss vid den tidpunkten. Israel hjälpte oss mycket.

Tor Sellström: Med vapen?

Holden Roberto: Med vapen. Det var med Golda Meirs hjälp.

För det andra kommenterade Frantz Fanon – som hade stimulerat Roberto att dra igång den väpnade kampen – händelserna i Angola i kapitlet *Spontanitetens styrka och svaghet* (sid. 124-125) i sin kända bok *Jordens Fördömda* från 1961 på följande sätt:

Vi erinrar oss att den 15:e mars 1961 kastade sig en grupp på två tre tusen angoleser mot de portugisiska ställningarna. Män, kvinnor och barn, beväpnade eller obehäpnade, störtade i våg efter våg, mot områden som behärskades av kolonialherrarna och militären under Portugals flagga. Byar och flygplatser omringades och utsattes för upprepade angrepp men tusentals angoleser blev också nedmejade av kolonistörernas eld. Det tog inte lång tid för det angolesiska upprorets ledare att förstå att de måste finna andra metoder om de verkligen vill befria sitt land. Därför har också den angolesiske ledaren Holden Roberto genomfört en fullständig omorganisering av Nationella Angolesiska Armén, med hänsyn tagen till erfarenheterna från andra befrielsekrig och gerilla-tekniker.

Slutsats

Vilken av dessa två historiska episoder liknar mest Hamas anfall den sjunde oktober och den Israeliska extremhögerregeringens påföljande slakt: Anti-judiska och nazistleda upplöpp som ledde till att judarna i Europa nästan utrotas, eller anti-portugisiska UPA-ledda upplöpp och den portugisiska extremhögerregeringens påföljande USA-stödda slakt?? Motiverades angolänerna den 15:e mars 1961 främst av anti-vit rasism, eller av hat mot portugisiskt kolonialt förtryck? Var Hamasledda palestinier den sjunde oktober på samma sätt främst motiverade av antisemitism eller av hat mot israeliskt kolonialt förtryck? Svaret på dessa frågor torde vara uppenbara för alla som inte är förblindade av anti-palestinsk, anti-arabisk- eller anti-muslimsk rasism, och av ”narcissistisk medkänsla” för vita israeler.

Översättning *Jakob Sandberg*. Artikeln är publicerad på *Historical Materialisms blogg* den 7/5 2024.

Mer av Achcar om Gaza-kriget

[Första kommentarer om Hamas oktobermotoffensiv](#) (oktober 2023)

[För palestiniernas rätt till självbestämmande](#) (intervju januari 2024).

[Israels folkmordskrig efter fyra månader](#) (februari 2024)

[”Staten Palestina”: Mellan att lägga ner saken och fortsätta kampen](#). Är en palestinsk stat en lösning på krisen i Mellanöstern? (april 2024)